

Lilla Uppåkra
57/1
Ny sida

4271
Byordning från Lilla Uppåkra 1840.³⁴

LUNDS UNIVERSITETS
FOURKANNESARKIV

Byordning för Lilla Uppåkra by.

§: 1.

ByRätt utgöres af Alderman och 2:ne Bisittare, som går i tur efter Nummer ordningen i byn, hvilka äga att afsluta tvister och fälla Byemännen till böter, för de i denna Byordning uppräknade förseelser.

§: 2.

Till Bystämmas sammankallande användas brefordres, hvilka utfärdas af Aldermannen, hos hvilken äfven sammankomsterne alltid skola hållas; Uti dessa ordres skall klocktimman bestämmas, äfvensom ändamålet för samlingen; Och skall hvarje åbo vid ordernes ankomst och afgang, derå teckna dato och timma samt sitt namn, vid bot af Sexton skillingar.

§: 3.

En Bylåda med lås och gångjern, hvaruti Byens alla handlingar förvaras jente Register deröfver, skall anskaffas och förvaras hos Aldermannen, samt

L. Lypin
en bok, hvaruti alla böter inskrifvas, för att förvandlas till en Kassa vid påkommande utgifter för Byn. 4271

35

§: 4.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Alla sammankomster skall ske med ordning och anständighet, så att hvarj mål föredrages och afgöres med saktmod. Om Åldermannen vid slikt tillfälle utfar i svordom, eller med ohörviska ord öfverfallernågon af Byelaget; eller någon af Byelaget emot Åldermannen; eller sins emellan, böter derföre den felande i likhet med hvad som stadgas för dylika förbrytelser vid andra allmänna sammankomster, samt gifve dessutom Åldermannen Sexton skillingar, och annan medlem Trettiotvå skillingar till Byens kassa.

§: 5.

Den, som nedlägger Budkafvel (Ordres) att sammankomsten derigenom försummas, plikte En Rd 16 Ss, den, som ej infinner sig sist en timma efter den utsatta timan, så arr sammankomsten derigenom uppehålls, pliktar Sexton skillingar, och den, som alls icke sjelf; eller genom ombud kommer tillstädes vid samlingen, böter derföre Trettiotvå skillingar, och går de fattade Beslu utan hinder af någons frånvaro, i verkställighet. Dock bör besluten, honom, genom Åldermannen och en af Bisittarne bekantgöras, och den frånvarande eger, att deröfver hos Konungens befallningshafvande inom fjorton (14) daga

anföra Besvär; och eger Aldermannen att förskjuta de utgifter, som kunna blifva en följd af beslutet samt ersättning genast derföre uttaga hos den felande, dervid Aldermannen bör vara biträdd af de 2:ne, eller minst en af Bisittarne, och hvarvid äfven laga ränta får beräknas för den tid förskottet fortfar; likvisst bör, om en slik utgift icke grundar sig på derom redan gällande författningar eller Beslut, fattade vid förr hållne sammanträden, och för alltid, eller en viss tid gällande, och öfverstiger Två Rd Banco för ett fjerdedels mantal, klagotidens utgång först afvagas och det resultat deraf, som den felande kan finna sig föranlåten taga.

§: 6.

Hvad författningarne, angående kringstrykande passlöse personer eller andra Utsocknes lättjefulla tiggare, till och med dem, som äro med pass försedde; men afvikit från rätta vägen för att besvara allmänheten med tigger derom stadgar, åligger det hvar och en inom byelaget att en slik person genast afvisa, men den verkliga nödstäldte må lemnas allmosa och härberge öfver natten.

§: 7.

Aldermannen skall, så Vinter som sommar, hålla hand öfver Byelagets

l.
Uppskof

delta vägars och broars lagenliga skick och vid påkommande brister derå, 3
derom genast underrätta delägaren, med åläggande för denne, att samma dag
det felande afhjelpa, och, om minsta försummelse af delegaren förmärkes, det
felande på hans bekostnad utan uppskof iståndsätta, samt derföre uttaga er-
sättning på sätt i 10. §. är nämndt; dock anmärkes, att snöskottningen å
de allmänna vägarna skall ske allmänt af Byelaget och dertill användas
arbetsfördt folk, under Aldermannens och Bisittarnas uppsigt; och skole
vägarne vintertiden öppna hållas, enligt författningarne, att den resande
derigenom ej må försummas. Den, till något här af försummelige skall utom
böter efter allmän lag, erlægga till By kassan En Rd 16 Ss

§: 8.

Ålderman och Bisittare skola vara uppmärksamme derå, att Byelagets svin
kreatur, då de utsläppas på ägorne, hållas ringade, att ingen skada så väl
å en vägglottsegares, vägkanter som enskildtas tillhörigheter, må ske, samt,
då anmälan härom sker, biträda vid syn och värdering å timad skada genom
åverkan.

§: 9.

Om någon, som tarfvar andras försvar inom Byelaget, hos annan än Åbo,
eller den tjenare eger taga, sig nedsätter eller vistas, utan att der

4271

53 / L. Kyrån

vara skattskrifven, bör den samma af Åldermannen genast afföras till Kronolänsmannen å orten, vid trettio två skillingars böter; Samma bot vare, om Åldermannen icke utan uppskof hos kronolänsmannen annäler, andra inom Byelaget timmade oordningar.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

§: 10.

Då någon blifver fälld till böter (hvilka räknas i Bankomynt) efter denna byordning, och desamma ej godvilligt erlägger, eger Åldermannen med biträde af Bisittarne, desamma utpanta och panten försälja, på sätt lag och författningar i ty fall härom stadgar.

§: 11.

Alla efter denna Byordning utgående böter samlas till en kassa för Byn och användes efter öfverläggning till något, Byens nyttigt eller ädelt företag.

§: 12.

Denna Byordning, som kommer att gälla för såväl nuvarande som blifvande Bygrannar, skall af alla Byemännen underskrifvas, samt för att såsom antagen Bylag af Vederbörlig Auctoritet stadfästas till framtida säkerhet och efterlefnad; och om någon skulle undandraga sig att underteckna sitt namn,

är han icke desto mindre skyldig att hörsamma denna Byordning och underkasta sig dess påföljder.

4271

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

39

§: 13.

L. Uppåkra

Som Byålderman tillsättes nu, arrendatorn å n:r 6, Lars Andersson, med Bisittare å n:r 5 Hans Gudmunsson och n:r 7 Sven Mårtensson, som på dylikt sätt sedermera fortfar i Nummer ordning; och skall ombyte ske årligen den tolfte (12) November, så vida helgedag ej infaller, då det sker dagen derpå. Den öfverens komna By lådan skall af nu varande Ålderman anskaffas, som af Byelaget betalas.

Sålunda å Allmän Byestämman öfverenskommit och afslutadt; intygas med våra namns och Bomärkens undersättande. Lilla Uppåkra den 3dje December 1840.

Z. Hultén.

Jöns Nilsson.

Lars Nilsson.

N:r 3.

N:r 2 & 11.

N:r 3 & 9.

Staffan SNS Nilsson

Lars LAS Andersson

Nils Larsson

N:r 5.

N:r 6.

N:r 9.

Sven SMS Mårtensson

Eric E.P.S. Persson

Ola Jönsson

N:r 7.

N:r 10.

å N:r 4 & 8.

Nils Nilsson N:r 2.

Hans Gudmundsson

Jacob Persson.

N:r 5.

Arrendemådet J. Hultén var hörensaldaren. (Hörensaldaren kom.)

Lilla Uppåkra by, Uppåkra socken, Bara härad.

Uppgifterna avse förhållandena kort före åldermansinstituitionens upphörande på 1860-talet.

Medd.: Ola Nilsson, f. 1860.

- 1) Den 12 november; se vidare byordningen.
- 2) Dagen efter åldermansgillet blev ^{by, Lida} ledan skickad till den nye, som skulle tillträda.
- 3) Sysslan gick om efter hemmansnummer.
- 4) Äldermannen hade ingen ersättning.
- 5) Även änkor kunde vara åldermän. Meddelaren omtalar, att hans mor, som blev änka 1860, innehade befattningen ett år.

Husmännen voro inte med, bara åboarna.

- 6) Se byordningen.

En gemensam höre fanns icke vid ifrågavarande tid, men var åbo hade sin höre eller "vöjtepåg".

- 7) Däröf nämnes intet i byordningen.
 - 8) Byordningen synes icke innehålla någon bestämmelse om hur ofta bystämmor skulle hållas. Se f.ö. byordningens § 2,4.
 - 9) Hos äldermannen. (I hans bostad).
-

17) Den, som haft befattningen för året, gjorde åldermansgillet.

Enligt meddelande av Ola Nilsson, f. 1860, åbo å L:a Uppåkra n:r 4 & 8, där han är född och städse har varit bosatt.

10) Med byahorn eller åldermanshorn, vilket tillika med lådan förvarades av den, som för året var ålderman.

LUNDUNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

42

11) Hornet finns ännu i behåll ^{och} tillhör f.n. bankdirektören, f.d.

riksdagsmannen Pehr Pehrsson i Åkarp, vilken köpte det ^{i början av 1900 talet} på

auktion efter Gunnar Hansson i Lilla Uppåkra. ^{Hansson uppger att han lånade bort hornet till en barn i ungdomsföreningen "Kullen" år 1905 och har icke återfått det samma.}

På sista tiden - efter 1840 - användes skriftliga order vid sammankallandet. Se byordningens § 2.

12) Bys låda är för längesen bortkommen och kan därför icke beskrivas.

Meddelaren antog, att den skulle finnas hos en viss åbo i L:a Uppåkra, vars far innehaft den, men denne uppgav sig aldrig hava sett densamma.

Se även Byordningens § 3.

Av byns handlingar (bys papper) finns ännu i behåll en byordning från 1840, vilken förvaras bland hemmanspapperen hos åboen Ola Nilsson å L:a Uppåkra n:r 4 & 8. Byordningen är skriven med en van och pryddlig handstil och har inga nämnvärda stavfel. Till denna byordning, som meddelas i avskrift, hänvisas i åtskilliga av dessa punkter.

13) Okänt av meddelaren och omtalas ej heller i byordningen.

14) 1865 eller 1866. - Ingen av de nuvarande åboarna har varit ålderman.

15) och 16) Se byordningen.

4271